

dr hab. Dorota Groffik, prof. AWF
Zakład Metodyki WF
Katedra Teorii i Metodyki WF
Akademia Wychowania Fizycznego im. J. Kukuczki
w Katowicach

Katowice, 05.07.2019 rok

Recenzja

rozprawy doktorskiej pt.: "**Determinanty aktywności rekreacyjnej rodziców
dzieci do 5 roku życia**"

Autor: mgr Karolina Stadnik

Oryginalność, znaczenie naukowe i aplikacyjne podejmowanego tematu.

Dzisiejsza nauka, w społeczeństwie opartym na wiedzy, wyznacza aplikacyjny kierunek rozwoju badań naukowych. Podjęty przez Autorkę dysertacji temat zalicza się do tego nurtu. Za największe bowiem znaczenie dysertacji należy uznać diagnozę aktywności rekreacyjnej rodziców dzieci do 5 roku życia mieszkających w aglomeracji poznańskiej. Dodatkowo rozpoznanie uwarunkowań sprzyjających uczestnictwu w aktywności rekreacyjnej rodziców, jak i barier, pozwala wskazać możliwości zwiększania aktywności fizycznej rodziców i dzieci w działaniach ogólnospołecznych. Poza tym brak usystematyzowanych opracowań w zakresie głównego problemu badawczego, szczególnie w literaturze krajowej, na co zwraca uwagę Autorka, potwierdza ważność podjętych przez nią badań.

Dążenie do poprawy zdrowia społeczeństwa jest jednym z głównych elementów dzisiejszego życia. A aktywność fizyczna sprzyja kreowaniu zdrowych nawyków w życiu człowieka w każdym wieku, biorąc pod uwagę zmieniające się role człowieka na przestrzeni całego życia. Rola rodzica jest jedną z najważniejszych i należy do istotnych ze względu na przygotowanie dziecka, m.in. do podejmowania aktywności fizycznej przez całe życie. Badania dotyczące diagnozy aktywności rodzica i dziecka stanowią ważny aspekt w rozwoju zdrowego społeczeństwa.

Odpowiedzi zatem na niektóre z pytań, jak np. na ile rola rodzica zmniejsza tygodniowy czas wolny przeznaczany na aktywność fizyczną? W jakim zakresie możliwe jest zorganizowanie miejsc sprzyjających wspólnej rekreacji rodzica z dzieckiem czy zapewnienie opieki dziecku

w czasie uczestnictwa rodzica w aktywności rekreacyjnej, to ważne aspekty w promowaniu aktywności fizycznej. Utrzymanie bowiem sprawności fizycznej przez rodzica i zachęcanie dziecka do aktywności fizycznej sprzyja kształtowaniu pozytywnych nawyków spędzania aktywnego czasu wolnego i ma kluczowe znaczenie w przygotowaniu do uczestnictwa w kulturze fizycznej w dorosłym życiu.

Struktura pracy

Dysertacja zawarta jest na 257 stronach wydruku komputerowego. Tekst uzupełniają 31 wykresów, 42 tabele i 5 rycin. Całość została podzielona na pięć rozdziałów. Pierwszy rozdział zawiera najważniejsze pojęcia związane z tematem pracy doktorskiej i wzajemne powiązania między nimi. W kolejnych rozdziałach Doktorantka omawia zagadnienia rodzicielstwa jako ważnego etapu życia człowieka, by w trzecim przedstawić stan wiedzy naukowej w zakresie własnych zainteresowań badawczych. W tym miejscu zaprezentowane zostały również założenia metodologiczne badań własnych. W kolejnych dwóch, Autorka przedstawia wyniki badań własnych w świetle badań innych autorów i literatury tematu. Kolejną część pracy to osobny rozdział „Dyskusja i wnioski”, w której Doktorantka podsumowuje pracę wskazując wnioski w konfrontacji z innymi doniesieniami w zakresie reprezentowanego obszaru nauki. Końcowa część pracy to imponujący spis bibliografii (369 pozycji, w tym 28 źródeł internetowych), załącznik, spis tabel, rycin i wykresów.

Ocena merytoryczna pracy

Układ pracy utrudnia czytelnikowi rozpoznanie celu Dysertacji. Brak zaakcentowania w spisie treści metodologii badań własnych, zastanawia Czytelnika czy Dysertacja jest pracą badawczą czy może teoretyczną. Tytuły kolejnych pięciu rozdziałów sugerują, że praca ma charakter teoretyczny. Dopiero zapoznanie się szczegółowe z treścią rozdziałów i podrozdziałów wskazuje, że w Dysertacji jest zawarta metodologia badań własnych, jednak towarzyszy temu nieznaczny chaos.

Pierwsze rozdziały to bardzo dobry przegląd piśmiennictwa z zakresu badanego obszaru, na podstawie którego Doktorantka proponuje autorską próbę powiązań poszczególnych pojęć związanych z rekreacją, m.in. na rycinie nr 1, str. 15. Zachęcając Doktorantkę do dyskusji podczas publicznej obrony pracy doktorskiej mam pytanie związane z ww. ryciną, które dotyczy pojęcia „aktywność ruchowa bierna”. Proszę wyjaśnić jak rozumie Autorka pojęcie i za kim jest ono cytowane? Przymiotniki bowiem „ruchowa” i „bierna” niejako wykluczają się. Podobnie na str. 24, na której zamieszczono rycinę własnego autorstwa z pojęciem „aktywność niefizyczna”. Proszę Doktorantkę o wyjaśnienie pojęcia „aktywność niefizyczna” w czasie wolnym jak i poza nim.

Dalsza część pracy to pewnego rodzaju poszukiwanie uporządkowanej metodologii badań własnych. Podrozdział 3.2. dotyczący szczegółowej problematyki pracy, hipotez i celów badawczych znajduje się w rozdziale zatytułowanym „Rekreacja ruchowa osób posiadających dzieci w wieku 0-5 lat w świetle badań naukowych”, w którym Autorka w dalszym ciągu kontynuuje przegląd literatury związanej z obszarem zainteresowań. Oznaczenie problemu badawczego i celów pracy w osobnym rozdziale, ułatwiłoby Czytelnikowi analizę treści. Przedstawienie problemu badawczego jest jedną z najważniejszych części pracy naukowej, wyznaczającą zakres wątpliwości, jak również określającą obszar badawczych poszukiwań, co zasługuje na podkreślenie i wyszczególnienie w Dysertacji.

Cele pracy, a jest ich trzy odpowiadają tytułowi rozprawy. Sformułowane trzy hipotezy weryfikowane przez sześć pytań stanowią podstawę dostarczenia rzetelnych wyników diagnozy aktywności fizycznej rodziców dzieci w wieku 0-5 lat, mieszkających w aglomeracji poznańskiej.

W jednym z kolejnych podrozdziałów 3.4. „Charakterystyka zbiorowości objętej badaniami ankietowymi” Autorka opisuje materiał badawczy. Pewną wątpliwość budzi liczba badanych, która jest różna w zależności od analizowanych pytań, i jak sama Doktorantka wskazała (przypis na str. 91) wynika to z dobrowolności odpowiedzi na poszczególne pytania w kwestionariuszu. W związku z tym nasuwa się pytanie dotyczące uporządkowania danych. Dlaczego Doktorantka nie uporządkowała bazy danych w taki sposób aby uzyskać jednoznaczną liczbę badanych, którzy odpowiedzieli na wszystkie pytania? Czy w proponowanym przypadku liczba ta byłaby niereprezentatywna dla badanej populacji?

W podrozdziale 3.3. „Metoda, technika i narzędzia badawcze” opisano pokrótce kwestionariusz własnego autorstwa, na podstawie którego gromadzono dane do analiz badań własnych, powracając do niego w kolejnym podrozdziale, aczkolwiek nie wypunktowanym „Organizacja badań”, w którym powtórnie opisano kwestionariusz w sposób jednak szczegółowy. Opis metod statystycznych wykorzystanych w pracy umieszczono również w „organizacji badań”. Zabrakło jednak nagłówka odznaczającego ten ważny fragment Pracy.

Podobnie, omówienie wyników badań własnych należało wyróżnić w pracy jako kolejny rozdział z podrozdziałami poświęconymi analizie poszczególnych etapów badań. Wyniki badań własnych bowiem znajdują się w kolejnym czwartym rozdziale pt. „Modele aktywności rekreacyjnej rodziców w świetle badań własnych” i są omawiane w następnym rozdziale „Determinanty aktywności rekreacyjnej rodziców”.

Mimo pewnego braku uporządkowania części metodologicznej pracy związanej z badaniem własnym Doktorantki, ogólnie wyniki badań zostały zaprezentowane przejrzysto w formie graficznej, tabelarycznej i opisowej. Niektóre natomiast z rycin są mało czytelne, np. rycina nr 10, str. 95. Wartości procentowe na osi X wpisane pomiędzy opis kolumn, utrudniają analizę wyników przedstawionych przez Autorkę. Podobny zapis obserwujemy na wykresie nr 14, na str. 99. Sugeruję również aby w pracach naukowych nie stosować powtarzania omawianych wyników, tak jak to ma miejsce w Dysertacji na str. 124 i 125, czy 126. Powtórzenie wyników na wykresach 19 i 20 z tabeli 16 oraz na wykresie 21 z tabeli 17 jest zbędne. Tendencja ta powtarzana jest w kolejnych analizach wyników, czego efektem jest niepotrzebne tworzenie kolejnych rycin.

Na uwagę natomiast zasługuje podsumowanie w tabeli 42, w której Doktorantka przedstawiła sylwetkę badanego nieaktywnego ruchowo i badanego ćwiczącego codziennie. Przy tak obszernej analizie wyników podsumowanie to umożliwia analizę najważniejszych wskaźników decydujących o podjęciu lub nie aktywności fizycznej.

Podsumowanie Dysertacji to „Dyskusja i wnioski”, które stanowią jedną całość. Autorka przedstawiając wnioski, odpowiadając na pytania badawcze, prowadzi dojrzałą dyskusję porównując wyniki badań własnych z rezultatami badań innych autorów. Zabrakło jednak konkretnych odpowiedzi na postawione pytania badawcze. Wnioski końcowe Dysertacji nie konkretyzują odpowiedzi na postawione pytania, m.in. na pytanie nr 1 i 2. Czytelnik chcąc uzyskać odpowiedź dotyczącą deklarowanej ilości czasu wolnego rodziców dzieci małych czy deklarowanego ich poziomu aktywności fizycznej poszukuje odpowiedzi w tekście obszernej dyskusji. Konkretnie postawione wnioski będące również odpowiedzią na postawione pytania badawcze, porządkowałyby wcześniejsze analizy.

Podobnie, wyodrębnienie z całości tekstu rekomendacji dla praktyki społecznej w zakresie tworzenia warunków sprzyjających zwiększaniu aktywności rekreacyjnej dla rodziców i dzieci, byłoby doskonałym podsumowaniem całości pracy.

W tym miejscu chcę podkreślić, że badania przeprowadzone przez Autorkę są ważną częścią jej Dysertacji, tym bardziej, że brak jest doniesień w zakresie obszaru jej zainteresowań naukowych, szczególnie w Polsce. Uwagi Recenzenta są jedynie podpowiedzią do przygotowania ewentualnej przyszłej publikacji. Jasno określone etapy pracy badawczej, zgodne z przyjętymi zasadami metodologii badawczej pozwolą na wyróżnienie bardzo ważnej części Dysertacji, mianowicie badań własnych Doktorantki.

Ocena formalnej strony rozprawy

Strona formalna pracy została przygotowana rzetelnie. Oprócz wskazanych powyżej nielicznych uwag dotyczących opisu wyników badań w tabelach, warto zwrócić uwagę na przytaczanie niektórych źródeł.

W niektórych fragmentach Pracy Autorka przytacza źródła sprzed 20 lat i jest to jak najbardziej dopuszczalne pod warunkiem, że przy tych źródłach Czytelnik odnajdzie również najnowsze. Analizując wyniki badań sprzed 20 lat należy zachować ostrożność we wnioskowaniu odnosząc się do obecnego dziesięciolecia. Dla przykładu, jeżeli Autorka pisze na str. 11 o wyższym poziomie aktywności fizycznej mężczyzn w porównaniu z kobietami przytaczając jedynie źródła: Aaron i wsp. z roku 1993 i Trost i wsp. z 1996 roku to należy zastanowić się czy ponad 20 lat później tendencja ta jest w dalszym ciągu obserwowana. Podobnie na str. 18, Autorka wymienia kategorie czasu wolnego przytaczając jedyne źródło autorstwa Wnuk-Lipiński z roku 1979. Dotyczy to również parafrazy myśli Vygotsky'ego z 1967 na str. 75. Dla potwierdzenia kanonów obowiązujących do dnia dzisiejszego warto wskazać również innych autorów potwierdzających uniwersalność tez 40-50 lat później.

W rozwijającym się bowiem społeczeństwie, w którym dominuje technizacja życia, zmiany zachodzące w obszarze aktywności fizycznej są bardzo dynamiczne, dlatego też przegląd piśmiennictwa z ostatnich lat wydaje się być uzasadniony, co Doktorantka w większości pracy uczyniła.

Uwagi końcowe i wnioski

Całość rozprawy należy ocenić pozytywnie. Przedstawiony w pracy problem badawczy jest interesujący poznawczo i ważny, szczególnie w aspekcie zastosowania praktycznego. Pozytywne elementy recenzowanej pracy to dobre rozpoznanie literatury przedmiotu badań, dojrzała dyskusja, duża liczba badanych (1668 rodziców dzieci w wieku 0-5 lat), jak również przeprowadzenie badań w warunkach naturalnych, co jak wiadomo nie należy do przedsięwzięć łatwych.

W związku z powyższym wnoszę do Wysokiej Rady Wydziału Wychowania Fizycznego, Sportu i Rehabilitacji Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu o dopuszczenie mgr Karoliny Stadnik do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

